

פה זה לא הונגריה?

חיסול העיתונות החופשית בישראל בראי השוואתי

כחלק מהמאבק של הממשלה להחלשת הדמוקרטיה בישראל, שר התקשורת שלמה קרעי מנסה לקדם בשנתיים האחרונות שורה של חוקים שיטילו מצד אחד מגבלות על התקשורת החופשית כדי להפוך אותה לצייתנית וממושטרת, ומצד שני חוקים שמבקשים לאסדר מחדש את שוק התקשורת ולהכפיף אותו לאינטרסים כלכליים ופוליטיים.

וכך, בשנים האחרונות קיימת הצטברות ברורה של אינדיקטורים המצביעים על הידרדרות מובהקת במצב חופש העיתונות בישראל, לרבות ירידה של 24 מקומות בארבע השנים האחרונות במדד חופש העיתונות של ארגון "עיתונאים ללא גבולות" (RSF),¹ המציבה את ישראל במקום ה-112 הלא מכובד, בין האיטי למדגסקר. בנוסף, מאז כניסתה של ממשלת נתניהו הנוכחית לתפקידה, ישראל ירדה ב-6 נקודות ובשבעה מקומות בדירוג חופש הביטוי הגלובלי של Article 19 לשנת 2025.² ישראל כמובן אינה המדינה היחידה שבה מתרחשים תהליכים אלה, וקדמו לה מדינות כמו הונגריה, פולין וטורקיה שהפכו לדוגמה מובהקת להחלשת הדמוקרטיה ושחיקתה על ידי השתלטות על תחום התקשורת.

מסמך זה בוחן את הפגיעה בתקשורת החופשית תחת ממשלת נתניהו בראי השוואתי לשחיקה הדמוקרטית בהונגריה תחת ויקטור אורבן, שהצליח להשיג שליטה אפקטיבית בתקשורת לא באמצעות דיכוי בוטה אלא בדרכים עקיפות.³ מצב התקשורת בישראל כיום ייבחן על פי הקריטריונים הבאים:

- **קמפיין דה-לגיטימציה נגד תקשורת ביקורתית**, המציג אותה כמוטה, שקרנית או לא לגיטימית.⁴
- **דיכוי והשתלטות על השידור הציבורי** דרך חקיקה שמחלישה אותו, השתלטות על גופי האסדרה האחראים עליו ופוליטיזציה שלהם.⁵
- **שימוש נרחב בכלים כלכליים ורגולטוריים** כדי לדכא תקשורת אופוזיציונית ולחזק תקשורת אוהדת, כגון שלילת פרסום ממשלתי, ניפוח חובות קיימים והעמסת עלויות, ניסיונות להכווין

¹ ארון פרסיקו, **מדינת ישראל ירדה 112 שלבים נוספים במדד חופש העיתונות**, העין השביעית (2.5.25).

² [Global Expression Report 2025: Middle East and North Africa, Article 19](#) (June 2025)

³ לפי דו"ח Media Capture Monitoring Report לשנת 2024 הונגריה היא מודל להשתלטות השלטון על התקשורת: Robert Nemeth, [Media Capture Monitoring Report: Hungary](#), *The International Press Institute and the Media and Journalism Research Center* (November 2024), p. 10

⁴ דו"ח של ארגון Human Rights Watch מאותה שנה קבע שממשלת הונגריה פועלת באופן שיטתי לחיסול חופש העיתונות: ["I Can't Do My Job as a Journalist": The Systematic Undermining of Media Freedom in Hungary](#), *Human Rights Watch* (February 2024)

⁵ Steven Levitsky and Daniel Ziblatt, *How Democracies Die*, New York: Crown Publishing Group, 2018, p. 181

⁶ Christina Holtz-Bacha, *The Kiss of Death: Public Service Media Under Right-Wing Populist Attack*, *European Journal of Communication* 36:3 (2021), pp. 221-237

חברות פרטיות באילו כלי תקשורת לפרסם,⁶ סיוע ברכישה או מימון של גופי תקשורת עבור מקורבים לשלטון, וחקיקה מגבילה נגד תקשורת אופוזיציונית.⁷

- רדיפה משפטית וכלכלית באמצעות תביעות דיבה ולשון הרע, ולעתים אף אימים פיזיים.⁸
- סילוק או הגבלה של תקשורת זרה.⁹

דה-לגיטימציה של התקשורת

במדינות רבות המצויות בתהליך של החלשת הדמוקרטיה ניכרת מגמה של דה-לגיטימציה שיטתית כלפי תקשורת ביקורתית, שמטרתה לערער את אמיתותה ולהציג אותה כאויבת העם. לאורך כהונתו, וביתר שאת בממשלה הנוכחית, חותר ראש הממשלה נתניהו לשליטה על שוק התקשורת באמצעות רטוריקה הולכת ומקצינה נגד עיתונאים וכלי תקשורת מובילים, המושמעת בהצהרות פומביות, בנאומים ואף בעדותו במשפטו. מסע הדה-לגיטימציה אינו מוגבל לנתניהו בלבד, אלא אומץ בהתלהבות על ידי חברי ממשלתו. מסרים אלה נגד התקשורת מחלחים דרך מנגנון השפעה נרחב ברשתות החברתיות (המכונה "מכונת הרעל"), ומובילים להסתה פרועה נגד עיתונאים, ואף לאלימות פיזית.

במובנים רבים, הונגריה תחת שלטון ויקטור אורבן היא הדגם לשיטת פעולה זו. עיתונאים עצמאיים במדינה מוצגים באופן עקבי בכלי תקשורת פרו-ממשלתיים כ"תקשורת שמאלנית", "פעילים פוליטיים", "סוכנים זרים", "בוגדים", ואף "שונאי הונגריה" או "לא-הונגרים", תיוגים שנשמעים גם מפי דובר הממשלה הרשמי.¹⁰ השמצות אלה, לצד דיסאינפורמציה אנטי-דמוקרטית בשירות השלטון, מועברות לציבור הרחב דרך רשת תעמולה של ארגוני תקשורת תומכי המשטר.¹¹

בישראל קיימות דוגמאות רבות להשתלחות של נתניהו בכלי תקשורת ובעיתונאים. בין היתר טען נתניהו כי התקשורת משתפת פעולה עם "הדיפ-סטייט",¹² ויצר שקילות בין גופי תקשורת לארגון הטרור חמאס.¹³ במסיבת עיתונאים ב-2.12.2024 הוא תקף את עיתונאית חדשות 12 יולן כהן, שמסקרת את

⁶ Levitsky and Ziblatt, *How Democracies Die*, p. 182

⁷ Steven Levitsky and Lucan A. Way, The Rise of Competitive Authoritarianism, *Journal of Democracy*, 13:2 (2002), pp. 58

⁸ שם.

⁹ Means, Gordon Paul, Soft Authoritarianism in Malaysia and Singapore, *Journal of Democracy*, 7:4 (1996), p.

110

¹⁰ [Conclusions of the Joint International Press Freedom Mission to Hungary](#), *European Center for Press and Media Freedom* (3.12.2019)

¹¹ Patrik Szicherle, Péter Krekó, A Propaganda Machine at the Service of Victor Orbán, *Voxeurop* (18.11.2021)

¹² סיון חילאי, [מול משפחות שכולות, נתניהו תקף את הדרישה לוועדת חקירה ממלכתית: "יש דיפ סטייט"](#), *ynet* (03.03.2025).

¹³ ביני אשכנזי, [עדות נתניהו: "אחרי הכתבה, הבנתי למה קראו להם 'וואלה תמאס'"](#), *וואלה* (27.1.2025).

הסבל של משפחות החטופים והמאבק לשחרורם, ואמר לה "אין גבול לשקרים שלך".¹⁴ לעיתונאי כאן 11 מיכאל שמש הוא אמר, "כמה פייק ניזז אתה יכול להמציא, אתה עובד שעות נוספות על זה". ב-21.2.2025 פרסמה לשכת ראש הממשלה הודעה משתלחת נגד העיתונאים ברק רביד ואורי משגב (שעובד בעיתון הארץ המוחרם על ידי הממשלה), שלפיה "מחוללי הפייק-ניזז איבדו כל רסן בהפצת שקריהם במסע התעמולה הנבזי שהם מנהלים. מהדהדים את תעמולת החמאס ופוגעים במדינת ישראל".¹⁵

כאמור, בהמשך לקו שמתווה נתניהו גם שרי הממשלה נוהגים לתקוף את התקשורת. כך השרה מירי רגב, לאחר שנפתחה חקירה פלילית נגדה בפרשת "שיטת הרמזור" שנחשפה בתוכנית "המקור", אמרה: "התקשורת והפרקליטות סגרו יד אחת. את החקירה נגדי התקשורת פתחה".¹⁶ שר המשפטים יריב לוין אמר מעל דוכן הכנסת, בהתנגדותו לחקיקה שמטרתה להגן על עיתונאים מהטרדה מאיימת, שהעיתונאים בערוצי החדשות אינם אלא "תועמלנים", וכי "המצב אפילו יותר גרוע ממה שקיים במדינות טוטליטריות".¹⁷

מסע הדה-לגיטימציה של ראש הממשלה והשרים מועבר דרך מנגנוני השפעה ברשתות החברתיות לתומכיהם. כמו בהונגריה, "מכונת הרעל" הישראלית אינה רק כלי לקמפיינים פוליטיים בתקופת בחירות, אלא משמשת כטכנולוגיית השפעה רחבה שמשרתת את המשטר במאבקו בשומרי סף דמוקרטיים, ובראשם התקשורת החופשית. מדובר במנגנון שיטתי להפצת דיסאינפורמציה, נרטיבים אלטרנטיביים ודה-לגיטימציה של התקשורת באמצעים אנונימיים, חצי-רשמיים ורשמיים כאחד. "מכונת הרעל", באמצעות הרשתות החברתיות, העיתונות המגויסת ואף נבחרי הציבור עצמם, אחראית להתקפות פרועות ולעתים קונספירטיביות ולהסתה נגד עיתונאים, גופי תקשורת וארגונים אזרחיים שנחשבים לביקורתיים כלפי השלטון, ובכך פוגעת באמון הציבורי בתקשורת.

כך למשל ינון מגל מערוץ 14 טען נגד עיתונאי חדשות 12, אמנון אברמוביץ, כי "הדם על הידיים שלו. הוא אחראי לשבעה באוקטובר".¹⁸ בתוכניתו "הפטריוטים" דנו המשתתפים במועמדים לפרס "הנדסת תבהלה": "גיא פלג – המתרגם של סינוואר, רביב טאלנט אל ג'זירה דרוקר, ירון אברהם 'הגורם המדיני', הפרשן לדיכאון נדב איל, וגיא 'דו"ח התרעלה' רולניק".¹⁹

מסע הדה-לגיטימציה אינו נשאר רק במחוזות הרטוריים, אלא משפיע על יכולתם של עיתונאים לבצע את תפקידם בבטחה. קיים תיעוד של תקיפת צוותי תקשורת של כאן 11, חדשות 12 וחדשות 13 בעת

¹⁴ שירית אביטן כהן, [עימות בין נתניהו לעיתונאית חדשות 12: "אין גבול לשקרים שלך"](#), ישראל היום (9.12.2024); מערכת ynet, [נתניהו השתלח בעיתונאים: "מפיצים פייק ניזז"; ארגון העיתונאים: "מגנים בחריפות את ההסתה"](#), ynet (9.12.2024).

¹⁵ חדשות סרוגים, [לשכת רה"מ במתקפה חריפה על ברק רביד: "מהדהד את תעמולת חמאס"](#), סרוגים (21.02.2025).

¹⁶ מיכאל שמש, [רב בשיבת הדחת היעמ"שית: "הפרקליטות והתקשורת עשו יד אחת נגדי"](#), כאן 11 (23.3.2025).

¹⁷ מאמר מערכת, [לוין מסית נגד עיתונאים, הארץ](#) (30.6.23).

¹⁸ מעריב אונליין, ["הדם על הידיים שלו": ינון מגל עולה למתקפה על אמנון אברמוביץ](#), מעריב (10.5.25).

¹⁹ העין השביעית, [ערוץ 14 מסית נגד המתחרים 13.5.24](#), YouTube.

מילוי תפקידם, כשהתוקפים מצדיקים זאת בטענה שמדובר בעיתונאים שמשתייכים "לערוץ שמאל".²⁰ על פי הדו"ח "עיתונאים תחת מתקפה" של ארגון העיתונאים והעיתונאיות בישראל, בשנת 2023 היו 61 מקרים של תקיפות עיתונאים, 25 מתוכם על ידי קהל אזרחי מוסת.²¹

השתלטות על השידור הציבורי

הממשלה בישראל פועלת מצד אחד לחזק גופי תקשורת התומכים בה, ובראשם כמובן ערוץ 14, ומהצד השני מקדמת שורה של הצעות חוק וצעדים שמטרתם להחליש את תאגיד השידור הציבורי, להשתלט על המינויים בו וכן לבצע פוליטיזציה של גופי הפיקוח על התקשורת.

בהונגריה של אורבן עיתונאים רבים חשפו שהיו נתונים ללחצים ואף להנחיות מפורשות מצד עורכיהם לצמצם עיסוק בנושאים שפוגעים במוניטין של חברי ממשלה, לעתים עד כדי דרישה להוריד כתבות מאתרי החדשות ואיומים בפיתורים.²² למשל, עיתונאים הונחו להציג פליטים באור שלילי, להימנע מהשימוש במונח "פליטים", ולהציג פוליטיקאים מהאופוזיציה כ"סוציאליסטים לשעבר". עורך בכיר ב-MTVA, השידור הציבורי ההונגרי, אמר בשיחה עם כתבים שהוקלטה והודלפה: "אני בטוח שאף אחד לא יפתע לשמוע שזו לא הרשימה של האופוזיציה שזוכה לתמיכת הגוף הזה. מי שאחראי חייב להפיק תוכן בהתאם לנרטיב, לשיטה ולכיוון ההולמים – בעיקר בנוגע למהגרים ולבריסל. אם מישהו לא מוכן לעבוד בתנאים האלה, הוא מוזמן להגיש את התפטרותו מיד".²³

הפיכת גוף השידור הציבורי בהונגריה לשופר השלטון הייתה סופו של תהליך השתלטות מוסדית ארוך על ידי תהליכי חקיקה ורגולציה. כשאורבן עלה לשלטון ב-2010, אחד מצעדיו הראשונים היה הקמת רשות תקשורת לאומית (NMHH) שבאחריותה פיקוח על שוק התקשורת ואישורי רכישות ומיזוגים של חברות מדיה. את הרשות איישו מקורבים למפלגת פידס (הברית האזרחית ההונגרית) של אורבן. במקביל חברות התקשורת הציבוריות אוגדו יחד כ-MTVA, יו"ר הארגון נבחר על ידי הרשות הפוליטית החדשה שהוקמה, וחבר הנאמנים האחראי על מינוי בכירים נבחר על ידי ועדה עם רוב פוליטי מובנה של פידס.²⁴ משם הייתה הדרך קצרה לארגון מחדש מסיבי, שכלל פיתורים של כמעט אלף עובדים וקו מערכתי חדש ופרו-שלטוני.²⁵ בעקבות שינויים אלה הגיעה המשלחת הבינלאומית המשותפת לחופש העיתונות, המורכבת ממספר ארגונים בינלאומיים המקדמים חופש עיתונות, למסקנה כי "השידור הציבורי בהונגריה הפך לשידור ממשלתי, והפלורליזם התקשורתי קרס".²⁶

²⁰ רן בוקר, [חברות החדשות: "צוותי עיתונאים שלנו הותקפו בקריית אתא"](#), ynet (11.11.24).

²¹ ענת סרגוסטי, [עיתונאים תחת מתקפה 2023](#), ארגון העיתונאים והעיתונאיות בישראל (2023).

²² Andras Petho, [Lessons Learned from Witnessing Viktor Orban's Crackdown on the Free Press](#), *Global Investigative Journalism Network* (14.6.2022)

²³ Akos Keller-Alant, [Twisting the Truth? How Editors Manipulate News Coverage at Hungary's State](#)

[Broadcaster](#), *Radio Free Europe/Radio Liberty* (13.11.2020)

²⁴ [Freedom of the Press 2013 – Hungary](#), *Freedom House* (24.7.2013)

²⁵ שם.

²⁶ [Conclusions of the Joint International Press Freedom Mission](#)

ממשלת נתניהו הנוכחית פועלת אף היא באמצעות שורת הצעות חוק שמטרתן להחליש את תאגיד השידור הציבורי, בין היתר דרך הפרטתו,²⁷ סגירת חטיבת החדשות שלו²⁸ והשתלטות ממשלתית על תקציבו.²⁹ בנוסף, שר התקשורת שלמה קרעי ניסה להשתלט על המינויים בתאגיד על ידי מינוי השופט בדימוס משה דרורי, שקרא בעצמו לתקשורת הישראלית "ערוצי תבהלה", ליו"ר ועדת האיתור של מועצת התאגיד. עם כניסתו לתפקיד, ביקש דרורי לקדם פעילי ליכוד לוועדת האיתור. בעקבות עתירה לבג"ץ של מכון זולת³⁰ הורה בית המשפט העליון על הקפאת המשך הליכי המינוי על ידי דרורי, ודרורי עצמו התפטר מהתפקיד.³¹

לבסוף, הממשלה מנסה בדרכים שונות לבצע פוליטיזציה של גופי הפיקוח. תזכיר חוק השידורים שהציג השר קרעי מבקש להקים רשות רגולטורית חדשה עבור שידורי הטלוויזיה,³² שתהיה כפופה לשר ומורכבת על ידי ועדת איתור הכפופה ברובה לדרג המדיני, ותקציבה יוכפף לדרג הפוליטי. הצעה זו מצטרפת לשורה של מינויים של מקורבים ברשות השנייה התומכים בהפיכה המשטרית.³³

שימוש בכלים כלכליים ורגולטוריים

משטרים המצויים בשלבים ראשונים של שחיקה דמוקרטית אינם נוהגים לצנזר תקשורת באופן בוטה, אלא מבקשים לעצב את שוק התקשורת באופן המשרת את השלטון, תוך שמירה על מראית עין של פלורליזם. אחת הפרקטיקות המרכזיות לכך היא שימוש בכלים כלכליים וברשויות רגולטוריות כדי לתגמל גופים תקשורתיים נאמנים ולפגוע בגופים ביקורתיים. נתניהו, והממשלה שבראשותו, פועלים באופן שיטתי ליצירת מבנה תקשורת מוטת המתעדף את כלי התקשורת התומכים בשלטון ונשלטים על ידו באמצעות שימוש בהטיות תקציביות, ברגולציה אוהדת ובניצול לרעה של משאבים ציבוריים.

אסטרטגיה זו לשליטה בתקשורת שאובה גם היא מאופן הפעולה של ממשלת אורבן, שעשתה שימוש בלחצים רגולטוריים וכלכליים על שוק התקשורת הפרטי כדי להשפיע על הסיקור ולחזק גופים המזוהים עם השלטון. דוגמה בולטת לכך היא מכירת אתר החדשות העצמאי Origo על ידי חברת מדייאר טלקום (Magyar Telekom) לגורמים מקורבים למפלגת פידס. המכירה התרחשה לאחר תקופה של רדיפה רגולטורית, שבמהלכה הטילה הממשלה מסים שפגעו משמעותית ברווחיות החברה. לפי דיווחים, אחד התנאים שהציבה הממשלה בכני חברת מדייאר טלקום להארכת זיכיונה והטבת תנאיה

²⁷ רונן ריינגולד ואורי בסט, [סגירת השידור הציבורי בישראל: "מה שווה התאגיד אם אנחנו לא שולטים בו?"](#), נייר עמדה, מכון זולת (25.11.2024).

²⁸ רונן ריינגולד ואורי בסט, [הצעת החוק לסגירת שידורי החדשות של תאגיד השידור "כאן": חוליה נוספת במאמצי הממשלה לפגיעה בשידור הציבורי ובתקשורת החופשית](#), נייר עמדה, מכון זולת (12.6.2025).

²⁹ רונן ריינגולד ואורי בסט, ["מה שווה התאגיד אם אנחנו לא שולטים בו?"](#): הצעת החוק שמבקשת להביא לשליטה ממשלתית בתקציב התאגיד, נייר עמדה, מכון זולת (3.11.2024).

³⁰ [עתירה לבג"ץ: יש לעצור את מינוי של השופט בדימוס משה דרורי לראשות ועדת האיתור של התאגיד](#), מכון זולת (18.6.2024).

³¹ יסמין גואטה, [מכה לקרעי: משה דרורי התפטר מתפקיד יו"ר ועדת האיתור של תאגיד כאן](#), דה מרקר (27.11.2024).

³² בהמשך צפויה הצעת חוק משלימה לגבי שידורי הרדיו.

³³ יסמין גואטה, [חן קדם-מקטובי, לשעבר הדוברת של רגב ולוביסטית – תפקח על שידורי החדשות](#), דה מרקר (23.7.25).

היה "לרסן או למכור את נכסי המדיה" שלה, דרישה שהובילה למכירת אתר החדשות לידי מקורבים לשלטון. זמן קצר לאחר מכן פוטר העורך הראשי בעקבות תחקיר ביקורתי נגד בכיר בממשלה.³⁴

בשנת 2018 הקימה ממשלת אורבן את קרן KESMA, גוף "פרטי" לכאורה שריכז תחתיו מאות עיתונים, אתרי חדשות ותחנות רדיו וטלוויזיה. בעלי ההון, רובם מקורבים לשלטון, מכרו או "תרמו" לקרן את גופי התקשורת שבעלותם. מיד לאחר הקמתה הממשלה הכריזה על הקרן כ"עניין אסטרטגי לאומי", ובכך החריגה אותה מביקורת רגולטורית של רשות ההגבלים העסקיים – מהלך שאפשר לבצע ללא פיקוח את תהליך המיזוג הענק של כל גופי התקשורת האלו לגוף אחד. כצפוי, KESMA הפכה לגורם הדומיננטי בשוק והיחיד שיש לו כיסוי רדיו ארצי, שליטה כמעט מוחלטת בעיתונות האזורית, ונתח עצום של תקציב הפרסום הממשלתי. התקשורת העצמאית, לעומת זאת, מוחרמת כמעט לחלוטין מתקציבי הפרסום הממשלתיים: יותר מ-90% מסך ההוצאות מועברות לגופים שתומכים בפיס, ללא קורלציה לנתח השוק שלהם.³⁵ כלי התקשורת תחת הקרן פועלים בתיאום נרטיבי, לעתים מפרסמים תכנים זהים מילה במילה, ומשמשים כמערכת תעמולה שלטונית לכל דבר. מדובר במודל שבו המדינה מחלקת תדרים, תקציבים והגנות רגולטוריות לגורמים המזוהים איתה, ובכך יוצרת מערכת תקשורת אוהדת, ריכוזית ולא תחרותית.³⁶

נתניהו אמנם עוד לא הצליח לגבש מערך תקשורתי בסדר גודל של קרן KESMA, אך הוא פועל ללא הרף לביסוסה ולהרחבתה של "מכונת הרעל", הפועלת באופן זהה מבחינת תיאום ופיזור מסרים.³⁷ נוסף על כך, כתבי האישום שהוגשו נגד נתניהו בתיקי האלפים מתארים מסכת סבוכה של שחיתות וניצול לרעה של הכוח השלטוני מצד ראש הממשלה ומקורביו לצורך קידום אינטרסים אישיים-פוליטיים, ובמיוחד בתחום התקשורת, בדמיון מעורר השתאות לפרשת Magyar Telekom בהונגריה. בתיק 2000 נתניהו מואשם בניסיון לקדם סיקור אוהד בידיעות אחרונות בתמורה לפגיעה בתפוצה של ישראל היום המתחרה, ובתיק 4000 בקידום הקלות רגולטוריות בשווי של כמיליארד שקלים בתמורה לסיקור אוהד באתר וואלה. בעדותו בבית המשפט, נתניהו הודה שהתערב אישית בסוגיות של בעלות על גופי התקשורת, הקו המערכתי שלהם וגם זהות העיתונאים המועסקים בהם.³⁸ שני התיקים מדגימים את האופן שבו פעל נתניהו לאורך כהונתו כראש ממשלה לחיזוק תקשורת אוהדת ולהחלשת קולות ביקורתיים.

גם כיום פועלת הממשלה ביתר שאת לחיזוק גופי תקשורת התומכים בה. המרוויח המרכזי הוא כמובן ערוץ 14, שבנוסף למונופול דה-פקטו שיש לו על ראינות עם נתניהו, זוכה להטבות חקיקתיות ורגולטוריות מרחיקות לכת. כך, השר קרעי פעל פעמיים להאריך את הוראת השעה שנתפרה למידותיו

³⁴ Respected News Portal Shifts Focus After Mass Resignations, *Internet Ownership Project* (28.1.2016)
³⁵ Justin Spike, [How Hungary's Orban Uses Control of the Media to Escape Scrutiny and keep the Public in the Dark](#), *AP* (31.7.2024)

³⁶ שם.
³⁷ רפאלה גויכמן ואיתן אבריאלי, [בתוך מכונת הרעל: כך פועל מנגנון התעמולה היעיל ביותר שנראה בישראל](#), *דה מרקור* (7.1.24).

³⁸ איתמר ב"ז, "אמרתי לשאול אלוביץ': תחליף את העיתונאים, תשנה את 'וואלה'", *העין השביעית* (12.12.2024).

של הערוץ,³⁹ המאפשרת לו לפעול כ"בעל רישיון זעיר" הזכאי לפטור מחובות רגולטוריות רבות ולהיעדר מגבלות על שידורי חדשות ואקטואליה, בניגוד למגבלות שחלות על ערוצים זעירים אחרים, ועל אף שהערוץ זוכה לרייטינג שעוקף לא פעם את כאן 11 וחדשות 13.⁴⁰ בנוסף, קואליציית נתניהו מקדמת חקיקה שתחייב חברות מסחריות לפרסם בערוץ 14.⁴¹ זאת לאחר דיון חריג שקיימה ועדת הכלכלה בראשות ח"כ דוד ביטן מהליכוד, שעסק בהחלטתם של מספר גופים מסחריים להימנע מפרסום בערוץ בעקבות אמירות מסיתות שנאמרו בו.

הממשלה גם ייבאה את השיטה ההונגרית בתחום הרדיו. מאז הקמתה פועל שר התקשורת קרעי להעניק הטבות רגולטוריות שירחיבו את תדרי הרדיו האזוריים לפריסה ארצית עבור מקורבים. לאחר מספר ניסיונות חקיקה כושלים⁴² (עד כה), ובחסות המלחמה מול איראן, דרש קרעי מהרשות השנייה להרחיב (גם אם באופן זמני) את תחומי הזיכיון של תחנות הרדיו "קול חי" שבבעלות יצחק מירילשוילי (הבעלים של ערוץ 14) ו"קול ברמה" שבבעלות צבי עמאר המקושר לקרעי. ההחלטה התקבלה בניגוד לעמדת הייעוץ המשפטי, וללא מכרז.⁴³

דוגמה נוספת היא החרם התקציבי על עיתון הארץ, האוסר על פרסום ממשלתי בעיתון. זוהי סנקציה כלכלית שנועדה לפגוע בחוסנו הפיננסי של כלי תקשורת ביקורתי מרכזי, תוך העברת תקציבי הפרסום לגופים אוהדים לשלטון. לצד החרם על הארץ, תחת הממשלה הנוכחית חלה ירידה של עשרות אחוזים בהוצאות לשכת הפרסום הממשלתית בערוצים 12 ו-13 שנתפסים כביקורתיים כלפי הממשלה, בעוד שתקציב הפרסום בערוץ 14 גדל פי 280%.⁴⁴ במקביל, כאמור, קודמה חקיקה שמטרתה לכפות על חברות פרטיות לפרסם בערוץ 14.⁴⁵

בנוסף, ערוץ 14 זכה להטבות בצורת פטור מתשלום עבור שימוש בעידן פלוס וגלגול התשלום על תאגיד השידור הציבורי.⁴⁶ כמו כן, נעשה ניסיון להעניק הטבה נוספת באמצעות חיוב התאגיד להנגיש חומרי ארכיון לגופים מסחריים במחיר עלות, שלא הצליח בסופו של דבר. זאת, כאמור, לצד ההקלות

³⁹ טל הלל, מה שטוב להונגריה טוב לישראל? [הממשלה מבססת את ערוץ 14 כזרוע התעמולה שלה בעזרת הטבות רגולטוריות, חוות דעת](#), מכון זולת (7.8.2024).

⁴⁰ יש לציין כי ההוראות וההטבות שנקבעו חלות גם על גופים נוספים, אולם הניסיונות מלמדות שהן מיועדות בעיקרן למתן הטבות לערוץ 14.

⁴¹ רונן ריינגולד ואורי בסט, [קביעת מגבלות על רכישת זמן אוויר לשידור פרסומות: הצעת חוק שמטרתה להסיט תקציבי פרסום לערוץ 14, נייר עמדה](#), מכון זולת (12.6.2025).

⁴² עמית שכטר ועדי שי, [תזכיר חוק הרשות השנייה לטלוויזיה ורדיו \(הוראת שעה – חרבות ברזל\) \(הרחבת שידורי רדיו אזורי מחוץ לאזור הזיכיון הקיים\), התשפ"ד-2023, חוות דעת](#), מכון זולת (14.12.2023).

⁴³ עדיאל איתן מוסטקי, [בניגוד לחוות דעת משפטיות: זיכיון תחנות הרדיו החרדיות הורחב לכל הארץ למשך 30 יום, כלכליסט](#) (20.6.25).

⁴⁴ איתמר ב"ז, [חשיפה: ממשלת נתניהו הקפיצה את התקציבים של ערוץ 14 ב-280%, העין השביעית](#) (9.2.2025).

⁴⁵ בעניין זה, מכון זולת הגיש עתירה לבג"ץ בעניין החרם על עיתון הארץ והסטת תקציבי הפרסום אל ערוץ 14 (וכן הבלעדיות של נתניהו לערוץ 14 במתן ראיונות), בדרישה שהיועצת המשפטית לממשלה תקבע הנחיות ברורות להתקשרויות של בכירי שלטון ומשרדי ממשלה עם גופי תקשורת. ראו [עתירה לבג"ץ: התקשרויות פסולות בין הממשלה לערוץ 14](#), מכון זולת (11.2.2025).

⁴⁶ גם כאן ההטבות ניתנו לגופים נוספים, בליט ברירה, אך הכוונה העיקרית הייתה לסייע לערוץ 14. רונן ריינגולד ואורי בסט, [תזכיר חוק הפצת שידורים באמצעות תחנות שידור ספרתיות: העדפת אינטרסים של בעלי הון על חשבון הציבור, נייר עמדה](#), מכון זולת (14.7.2024).

הרגולטוריות הנובעות מהארכת החקיקה שמגדירה את ערוץ 14 כבעל רישיון זעיר. צעדים אלו פירושו תחרות בלתי שוויונית בשוק המדיה. גם חוק הרייטינג, המקודם בשני ערוצים מקבילים כהצעת חוק פרטית ודרך חוק השידורים הממשלתי, פותח פתח למניפולציות במדידת הצפייה כדי להיטיב כלכלית עם ערוצים המזוהים עם השלטון, גם אם הדבר אינו משקף את הרגלי הצפייה האמיתיים.⁴⁷

כלל הצעדים הללו ממחישים כיצד רגולציה כלכלית הופכת לכלי אפקטיבי בידי שלטון המבקש לשלול מתקשורת ביקורתית את עצמאותה, ובו־זמנית להעניק חסינות מבנית וכלכלית לגופי תקשורת מגויסים. מדובר במיסוד רגולטיבי של אי-שוויון כלכלי במפת התקשורת, הפוגע בתקשורת החופשית מבלי להפך באופן גלוי את כללי המשחק.

רדיפה כלכלית ומשפטית

דפוס נוסף החוזר על עצמו במדינות שחלה בהן שחיקה דמוקרטית הוא ריבוי של תביעות דיבה ולשון הרע המוגשות על ידי אנשי השלטון כנגד עיתונאים, יריבים פוליטיים ופעילי אופוזיציה. ואכן, חברי הממשלה ונתניהו עצמו הגישו שורה של תביעות לשון הרע, בעיקר נגד עיתונאים ופעילי מחאה.

השימוש בתביעות דיבה הפך בהונגריה לכלי שיטתי להרתעת עיתונאים ולפגיעה בחופש הביטוי מאז תיקון חוק האזרחות על ידי ממשלת אורבן בשנת 2014. התיקון מאפשר לתבוע בגין פגיעה בזכויות אישיות, כולל מוניטין, ללא צורך בהוכחת נזק ממשי, מה שהוביל לעלייה חדה בתביעות מצד פוליטיקאים נגד כלי תקשורת. תביעות אלו מוגשות לעתים במטרה מוצהרת "לשים סוף למחלוקת ציבורית", והן מתמקדות בעיקר בעיתונאים המסקרים נושאים פוליטיים.⁴⁸ על פי הדיווחים, עיתונאים עצמאיים נתבעים בממוצע אחת לשנתיים.⁴⁹ כך נוצר מצב שבו עיתונאים נמנעים מסיקור ביקורתי מחשש לתביעה, ונוצר אפקט מצנן שמחליש את התקשורת הביקורתית גם ללא צורך בצנזורה ישירה. מדובר בדפוס פעולה שממחיש כיצד גם כלים משפטיים "לגיטימיים" יכולים לשמש כאמצעי להשתקת חופש הביטוי והעיתונות.

כאמור, זהו דפוס פעולה רווח בממשלה הנוכחית. כך למשל השר לביטחון לאומי איתמר בן גביר הגיש בשנים האחרונות יותר מ-13 תביעות בסך מיליוני שקלים נגד עיתונאים, פעילי אופוזיציה ויריבים פוליטיים, כולל נגד עיתונאי הארץ ג'וש בריינר (לאחר שחשף שפעיל הימין הקיצוני בנצי גופשטיין, שהואשם בהסתה לגזענות ולטרור, יעץ לבן גביר בענייני משטרה וביטחון), ונגד שר הביטחון והרמטכ"ל לשעבר משה (בוגי) יעלון (לאחר שאמר בראיון כי השר בן גביר ותומכיו "מדברים במונחים לא יהודיים, במונחים גזעניים").⁵⁰

⁴⁷ רונן ריינגולד ואורי בסט, [פוליטיזציה של מדידת הרייטינג בישראל: פגיעה בחופש הביטוי ובחופש העיתונות במסגרת הצעת חוק חובת הצגת נתוני צפייה, נייר עמדה](#), מכון זולת (16.10.2024).

⁴⁸ Bea Bodrogi, [Civil Defamation and Media Freedom in Hungary](#), *International Press Institute* (February 2017)

⁴⁹ [A Chance to Set a Europe-Wide Precedent on Hyperlinking](#), *Media Defence* (27.6.16)

⁵⁰ אורן פרסיקו, [מסע התביעות של איתמר בן גביר: שמונה תביעות בתוך שנה, ומי מממן?](#), [שקוף](#) (16.03.2023).

גם נתניהו עצמו הגיש שלל תביעות לשון הרע. בין היתר, על רקע פרשת קטאר-גייט (שבה לפי החשד עובדים בלשכת ראש הממשלה קיבלו תשלומים וטובות הנאה אחרות מקטאר), נגד פעיל האופוזיציה איתי לשם (בעקבות ציוץ ברשת X),⁵¹ נגד יו"ר מפלגת האופוזיציה "הדמוקרטים" יאיר גולן (בגין מסרונים שנשלחו מטעמו),⁵² ונגד שר הביטחון והרמטכ"ל לשעבר משה (בוגי) יעלון (בעקבות דברים שאמר בראיון לרדיו);⁵³ נגד אליעד שרגא, יו"ר התנועה למען איכות השלטון בישראל שמובילה את המאבק המשפטי בשחיתות של ממשלות נתניהו, בגין דברים שאמר בראיון לגבי "פרשת הצוללות";⁵⁴ ונגד פעיל המחאה המרכזי, עו"ד גונן בן יצחק, והעיתונאים אורי משגב ובן כספית, בגין התבטאויות שלהם שלפיהן נתניהו מסתיר מהציבור מידע על מצבו הרפואי האמיתי.⁵⁵

בנוסף, גורמים הקשורים לשלטון עושים אף הם שימוש לרעה בכלים המשפטיים. ינון מגל מערוץ 14 תבע את הארץ, העין השביעית והוועדה הישראלית למדרוג על הפרת פרטיות, לאחר שחשפו קשרים אסורים לכאורה בינו לבין חברי פאנל המדרוג, מה שעלול להעיד על ניסיון להשפיע על הרייטינג.⁵⁶ ואילו המשטרה, שעברה פוליטיזציה ונתונה למרותו של השר בן גביר, פתחה בחקירה נגד עיתונאי חדשות 13 אביעד גליקמן בטענה כי דחף עובדת בצוות של שרה נתניהו – אשר עובדת גם בלשכת בן גביר.⁵⁷

לצד השימוש הרב בתביעות לשון הרע, הממשלה גם מקדמת חקיקה שתרחיב את חסינותם, הרחבה ממילא, של חברי כנסת מפני עבירות פליליות ותביעות אזרחיות, וזאת בניגוד לעמדת היועצת המשפטית לממשלה, שבחוות דעתה ציינה כי הצעת החוק "הופכת את החסינות של חברי הכנסת דה פקטו לעיר מקלט".⁵⁸

סגירת תקשורת זרה

בחסות מצב המלחמה המתמשך ניכרת בישראל מגמה מובהקת של הדרת תקשורת זרה מהשיח הציבורי, בין היתר באמצעות חקיקה המאפשרת סנקציות חריפות של סגירת גופי שידור זרים. זאת בדומה לשלטונו של אורבן בהונגריה, שחתר בעקביות להחלשת התקשורת הבינלאומית באמצעות גולציה מכוונת, הצגת ערוצים זרים כ"סוכנים זרים", והגבלות כלכליות חריפות.

⁵¹ אברהם בלוח, [נתניהו נגד ה"שמאל הרדיקלי": תביעת הענק של רה"מ בעקבות פרשת קטאר-גייט](#), מעריב (26.3.2025).

⁵² מורן אזולאי, [נתניהו תבע את יאיר גולן, שהגיב: "נחקור אותך על דוכן העדים"](#), ynet (03.04.2025).

⁵³ ביני אשכנזי, [האיום מומש: נתניהו תובע את בוגי יעלון בעשרות אלפי שקלים, וואלה](#) (12.03.2025).

⁵⁴ אלינור שירקני-קופמן, [נתניהו מגיש תביעת לשון הרע נגד אליעד שרגא, שהגיב: "תיפתח תיבת הפנדורה"](#), ישראל היום (02.04.2025).

⁵⁵ נטעאל בנדל, [השופט עיין בתיק הרפואי של נתניהו: "אין ראיה שהוא סובל מסרטן ולא דיווח לציבור"](#), ynet (04.03.2024); יעל פרידסון, [נתניהו הגיש תביעה נגד שני עיתונאים ופעיל מחאה בשל פרסומים על מצבו הבריאותי, הארץ](#) (05.06.2024).

⁵⁶ [אבישי גרינצייג, רשת X \(23.7.2025\)](#).

⁵⁷ יהושע (ג'וש) בריינר, [העיתונאי אביעד גליקמן זומן לחקירה בשל טענה שדחף עובדת של שרה נתניהו, הארץ](#) (8.7.2025).

⁵⁸ יובל קרני, טובה צימוקי, סיון חילאי, [השר קרעי: "נשנה את שיטת המשטר"](#), ynet (24.11.24).

תקשורת עצמאית הונגרית הנתמכת ממימון זר נמצאת במוקד מתקפת רגולציה גוברת מצד הממשלה. במאי 2025 הוגשה הצעת החוק "על השקיפות בחיים הציבוריים", שמעניקה למשרד הגנת הריבונות סמכויות "לסמן" גופי תקשורת וארגוני חברה אזרחית כמאיימים על ריבונות המדינה אם הם נתמכים כספית מגורמים זרים. גופים אלו ייכללו ברשימה שחורה, וייאסר עליהם לקבל מענקים, תרומות או העברות כספיים מגופים מחוץ להונגריה (כולל מהאיחוד האירופי, שאליו הונגריה שייכת). החוק קובע קנסות כבדים בגובה פי 25 מסכום התרומה, מאפשר סגירה כפויה במקרה של "עבירה חוזרת", ומחייב את העורכים ובעלי התפקידים להצהיר על רכושם לרשויות המס. מעבר לפגיעה הישירה במקורות המימון החוק מעניק סמכויות חיפוש, מעקב בנקאי ובדיקות רטרואקטיביות של "כוונת המימון" – תוך יצירת אפקט מצנן מערכתי.⁵⁹

בישראל, באמתלה שהדבר נחוץ בשל המלחמה, חידשה הממשלה שלוש פעמים הוראת שעה לסגירת גופי שידור זרים,⁶⁰ ומקדמת במקביל חקיקת קבע⁶¹ שתאפשר לשר הביטחון ולשר התקשורת לא רק לסגור את משרדיהם של גופי שידור זרים ולהחרים ציוד אלא גם להשבית אתרי אינטרנט, כולל פלטפורמות של רשתות חברתיות. הוראת השעה הופעלה בעיקר נגד הרשתות אל-ג'זירה ואל-מיאדין ששידוריהן הופסקו בישראל, ולפי דיווחים גם נגד סוכנות הידיעות האמריקאית אי-פי, שישראל החרמה ממנה ציוד בטענה ששידוריה שימשו את ערוץ אל-ג'זירה.⁶²

הצעד נגד אי-פי אמנם הסתיים בהשבת הציוד בעקבות ביקורת בינלאומית, אך הוא סימן את הגבולות החדשים שמציבה המדינה לשידורי גופי תקשורת זרים. במהלך המלחמה עם איראן פרסמו השרים קרעי וזן גביר הנחיה המחייבת כתבים זרים לקבל אישור מוקדם מהצנזורה הצבאית לכל שידור מאזורים שנכנעו מטילים – כולל אישור על מיקום השידור עצמו.⁶³ ההנחיה, שנשענה על צו חירום חדש, עוררה דרישה להבהרות מצד היועצת המשפטית לממשלה, שטענה כי מדובר בצנזורה מוקדמת אסורה וכפגיעה חמורה בחופש העיתונות.⁶⁴ שוטרים זוטרים בשטח קיבלו בעקבות כך הנחיה למנוע תיעוד של עיתונאים על פי שיקול דעתם, והוסמכו להחרים ציוד ואף לבצע מעצרים. במקביל תועד מקרה שבו פעיל הימין הקיצוני יואב אליאסי ("הצל"), שפעל במסגרת כיתת כוננות משטרתית, ביצע סלקציה בין עיתונאים ישראלים לזרים, ואף עיכב כתבים ערבים ודרש מהם להציג תעודות עיתונאי.⁶⁵

⁵⁹ Hungary: New Foreign Funding Bill Threatens Independent Media and Civil Society Groups, *International Press Institute and IFEX* (16.5.2025)

⁶⁰ רונן ריינגולד ואורי בסט, [החוק למניעת פגיעת גוף שידורים זר בביטחון המדינה פוגע בדמוקרטיה ואסור להאריכו](#), נייר עמדה, מכון זולת (21.5.2025).

⁶¹ רונן ריינגולד ואורי בסט, [החוק לסגירת גוף שידורים זר פוגע בדמוקרטיה ואסור לחוקקו: לא להצעת חוק שתהפוך את הוראת השעה הדרקונית למניעת פגיעת גוף שידורים זר בביטחון המדינה להוראת קבע](#), נייר עמדה, מכון זולת (8.7.2024).

⁶² איתמר אייכנר, דניאל אדלסון, [ישראל החרמה ציוד שידור ל-AP: "קרעי טוען שהפרנו את חוק אל-ג'זירה"](#), ynet (21.5.2024).

⁶³ יואב איתאל, [איראן זה כאן? צלמים זרים לא יוכלו לצלם בזירות נפילות ללא אישור מוקדם מהמשטרה](#), וואלה (20.6.2025).

⁶⁴ תמר אלמוג, [היועצ"שית לבן גביר וקרעי: הסבירו על מה מבוססות ההנחיות שמגבילות את עבודת עיתונאים זרים](#), כאן (20.6.2025).

⁶⁵ אורי סלע, [אחרי הפרסום בוואלה: "הצל" עשה סלקציה בין עיתונאים בזירת נפילת טיל בתל אביב](#), וואלה (22.6.2025).

ואמנם, ההסלמה לא פסחה גם על עיתונאים ערבים ישראלים. כך למשל עלי מוגרבי, כתב חדשות 13, גורש מזירת אירוע בעודו מדווח.⁶⁶

לצד החקיקה הישירה נגד תקשורת זרה הממשלה מקדמת גם את חוק העמותות,⁶⁷ חקיקה דומה מאוד לזו ההונגרית שאמנם מתמקדת בעיקר בארגוני חברה אזרחית, אך עלולה גם לשמש כדי לרדוף אחר גופי תקשורת עצמאים הרשומים כעמותות.

סיכום

בחינה שיטתית של חמש הפרקטיקות המרכזיות לפגיעה בתקשורת החופשית בדמוקרטיה העוברת תהליכי שחיקה מעלה תמונה ברורה ומדאיגה. בהונגריה כל אחת מהן התממשה במלואה, תוך יצירת תקשורת המגויסת לתמיכה בשלטון ודיכוי של פלורליזם וביקורתיות. בישראל, על אף שחלק מהפרקטיקות עוד נמצאות בתהליכי קידום וחקיקה, בכל אחד מהתחומים ניכרים ניסיונות להעתיק את המודל ההונגרי. וכך, הסקירה משרטטת תמונה חד-משמעית: ישראל צועדת בעקבות הונגריה, והממשלה מגבשת דפוס פעולה עקבי ושיטתי לחיסול התקשורת החופשית.

ה"רפורמה" התקשורתית, כמו ה"רפורמה" המשפטית, אינה תיקון נקודתי אלא חלק ממהלך רחב של הפיכה משטרית שמטרתו למוטט את יסודות הדמוקרטיה הישראלית. כפי שהחברה האזרחית והמערכת הפוליטית גייסו את כל כוחותיהן נגד ההפיכה המשפטית של שר המשפטים יריב לוין, כך נדרש מאבק עיקש נגד המהלך המשלים של הממשלה ושר התקשורת שלמה קרעי. האיום אינו תיאורטי אלא מידי, ממשי, ותופס תאוצה מבלי לעורר רעש ציבורי של ממש. על הציבור ונבחריו להבין כי בדומה למערכת משפט עצמאית, גם עיתונאות עצמאית היא תנאי הכרחי לקיומה של הדמוקרטיה הישראלית.

כתיבה: בנצי סיקורה

⁶⁶ נעמה ברקו, [כתב חדשות 13 גורש מזירת נפילת הכתב"ם בבית שאן: "מסע פילוג של ממשלת בן גביר"](#), ynet (21.6.2025).
⁶⁷ איתי מק, [החוק לחיסול ארגוני החברה האזרחית החופשית, נייר עמדה](#), מכון זולת (19.2.2025).